

NOWE OBOWIĄZKI INFORMACYJNE PODATNIKÓW JAKO PRZESŁANKA JAKOŚCI SYSTEMU PODATKOWEGO

ANNA DERDAK

STRESZCZENIE

Obowiązki informacyjne podatników należą do grupy najistotniejszych ustawowych obowiązków podatników, a ich znaczenie rośnie. Wpływają one na kształtowanie relacji pomiędzy administracją podatkową a podatnikami, która ma polegać na dialogu, współpracy i jawności podejmowanych działań.

W rozprawie przedstawiono zagadnienie obowiązków informacyjnych podatników z perspektywy wybranych instytucji wprowadzonych do polskiego systemu prawa podatkowego w latach 2016-2021: jednolitego pliku kontrolnego, schematów podatkowych oraz strategii podatkowej. Nakładanie na podatników kolejnych obowiązków informacyjnych powoduje zmianę ról w zakresie realizacji funkcji fiskalnej i jej kontroli, gdyż obowiązki zbierania i przygotowania informacji zostały przesunięte z organów podatkowych na podatników.

Proces badawczy prowadzi do próby opracowania wniosków na poparcie tezy wskazującej, że obowiązki informacyjne podatników wymagają systemowej transformacji, aby przyczyniać się do wzrostu jakości systemu podatkowego. Pomocniczo wskazano, że na jakość systemu podatkowego obok wysokiego poziomu legislacyjnego składa się także nadążenie prawodawcy za zmianami technologicznymi, w kontekście wykorzystanych narzędzi i technik informatycznych. Uzupełnienie procesu badawczego o badania w ujęciu prawnoporównawczym ma na celu wychwycenie optymalnych rozwiązań, które mogłyby udoskonalić polską regulację, a zostały pominięte przez prawodawcę.

W pracy opisano konstrukcję prawną instytucji informowania o schematach podatkowych, która jest obecna w polskim systemie prawa podatkowego. Zestawiono także polską regulację z regulacją zawartą w Dyrektywie Rady (UE) 2018/822. Ponadto przybliżono główne założenia włoskiej, hiszpańskiej, portugalskiej i węgierskiej transpozycji tej dyrektywy w ujęciu prawnoporównawczym.

W zakresie obowiązku sporządzania i podawania do publicznej wiadomości informacji o realizowanej strategii podatkowej za rok podatkowy przedstawiono szerszy

kontekst regulacji, która jest jednym z elementów koncepcji opracowanej przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) – *horizontal monitoring/cooperative compliance*, stanowiącej kolejny krok w kierunku zwiększenia transparentności kluczowych z punktu widzenia organów podatkowych podatników. Ponadto zestawiono to rozwiązanie z podobnymi regulacjami obecnymi w prawie brytyjskim oraz w prawie australijskim.

Obecnie rozliczenie VAT przyjmuje formę jednolitego pliku kontrolnego – JPK_VAT. Instytucję tę zbadano z perspektywy jej pierwowzoru opracowanego przez OECD – standard audit file for tax (SAF-T). Badaniom poddano w szczególności kompletność regulacji prawnej w tym zakresie, a także wykorzystanie technik informatycznych zarówno na etapie sporządzania informacji, jak i jej weryfikacji przez organy podatkowe.

W pracy dokonano próby oceny rozwiązań polegających na zgłaszaniu wyselekcjonowanych informacji do organu podatkowego, z uwzględnieniem ich zgodności z prawem, skuteczności i jakości, a także minimalizacji uciążliwości dla podatników. Istotne miejsce zajmują zagadnienia dotyczące gwarancji pewności prawa w kontekście braku jednoznaczności podstaw prawnych, roli aktów nienormatywnych w kształtowaniu obowiązków informacyjnych oraz retrospektywne działanie przepisów, a także katalog sankcji za niewypełnienie lub nieprawidłowe wypełnienie obowiązków informacyjnych w aspekcie zasady proporcjonalności. Szczególnym elementem poddanym analizie była rola technologii w procesie wypełniania obowiązków informacyjnych i ich weryfikacji.

Analizy poczynione w trakcie badań prowadzą do wniosku, że zmiany zachodzące w polskim systemie prawa podatkowego potrzebują przebudowy, by w istotny sposób wpłynąć na jego doskonalenie. Rozprawa zawiera sugestie zmian systemowych zmierzających do maksymalizacji prawidłowego wykonania obowiązków i poprawy jakości systemu podatkowego.